

ARCHIT LAB

ORLEANS 2002

eco-aspecten in hedendaagse architectuur
van 20 september tot 3 november 2002

eco-aspecten in hedendaagse architectuur

een selectie

Actar Architectura (Barcelona)

b&k+ (Keulen)

Block (Nantes)

Bow-Wow (Tokio)

Cloud 9 (Barcelona)

Manuelle Gautrand Architectes (Parijs)

Jones, Partners: Architecture (Los Angeles)

Jourda Architectes (Parijs)

Kengo Kuma & Associates (Tokio)

NOX (Rotterdam)

Offshore Architects (Amsterdam)

Agence Francis Soler (Parijs)

Tezuka Architects (Tokio)

eco-aspecten in hedendaagse architectuur

In 1999 vond op initiatief van de stad Orléans en het Frac-Centre (Fonds Régional d'Art Contemporain) de eerste internationale architectuurconferentie ArchiLab plaats. Inmiddels is ArchiLab uitgegroeid tot een jaarlijkse manifestatie waar de meest vernieuwende aspecten van hedendaagse architectuur in debatten en tentoonstellingen aan bod komen.

De editie 2002 spitst zich toe op de eco-aspecten in de hedendaagse architectuur, waarbij zowel het economisch gebruik van de ruimte als het ecologisch omgaan met grondstoffen op een visionaire manier aan bod komen. deSingel is verheugd voor het eerst een selectie van ArchiLab-projecten in het buitenland te presenteren.

In ArchiLab 2002 wordt architectuur niet langer gezien als een geïsoleerd object dat radicaal verschilt van zijn omgeving. Veel architecten herdefiniëren begrippen als architectuur en territorium. Hun ontwerpen staan open voor een intelligente relatie met hun omgeving en voor een economisch en duurzaam gebruik van materialen die zij niet als schraal of arm interpreteren. Veel architectuurpraktijken doen aan vakoverschrijdend onderzoek. De betekenis die wordt toegekend aan ecologie en aan de 'groene' dimensie van architectuur is evengoed sociaal als cultureel.

Omgevingsgerelateerde thema's zijn vaak verbonden met stedelijkheid of met wereldwijde omwentelingen, zoals bijvoorbeeld volksverhuizingen door natuurrampen of oorlogen. De manier waarop architecten daarop reageren is belangrijk. De getoonde projecten kunnen niet begrepen worden in termen van een 'terugkeer naar de natuur', maar moeten veeleer geïnterpreteerd worden als een onderzoekende blik op de hedendaagse activiteiten van architecten die zich willen inzetten voor een mondiale gemeenschap.

De tentoonstelling in deSingel stelt dertien architectenbureaus uit de hele wereld voor. Elk bureau geeft een overzicht van zijn algemene benadering, geïllustreerd door zowel ontwerpen als gerealiseerde projecten. De focus is gericht op de meest toekomstgerichte ontwerpen en toont hoe operationele strategieën, specifieke plannen en projecten worden opgezet. Methodes als camouflage, mutatie, transplantatie, wederzijdse beïnvloe-

ding en zelfs het bijna verdwijnen van architectuur worden verduidelijkt aan de hand van de projecten. Architectuur wordt territorium, territorium wordt architectuur. Platteland-stedelijkheid, natuur-technologie, binnen-buiten zijn geen polariteiten meer, maar scheppen mogelijkheden voor hybride landschappen

Manuel Gausa (1959), Oleguer Gelpi (1964), Ignasi Pérez Arnal (1965), Florence Raveau (1965), Marc Aureli Santos (1960)

Actar Arquitectura werd opgericht in Barcelona in 1994 en bestaat uit architectuur-critici, docenten aan het ETSAB (Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona) en leden van het redactiecomité van 'Quaderns d'arquitectura i Urbanisme'. Zij zijn op verschillende vlakken actief: zo produceren ze naast architecturale en stedenbouwkundige projecten ook publicaties - dankzij hun associatie met ACTAR-ediciones -, waren zij organisator van het festival 'Metapolis for Advanced Cities' in Barcelona (1998 en 2000) en voeren ze een vooruitstrevend onderzoek omtrent hedendaagse territoria. Door middel van deze gewild hybride en transversale activiteitsdomeinen willen ze de hedendaagse complexiteit zo dicht mogelijk op de hielen zitten, en dit op verschillende analyse- en interventieniveaus.

Tornadotoren . Project, 2002

Deze communicatietoren inspireert zich op de 'natuur' van een tornado, en probeert de essentie van de krachten en de stromingsdynamiek ervan uit te drukken. De Tornadotoren bestaat essentieel uit een grote, transparante leegte: de structurele buitenhuid ondersteunt en bevat alle elementen, alsof de materie er op centrifugale wijze op werd geprojecteerd. De enigszins amorfe buisvorm wordt geleidelijk wijder in de hoogte en wordt bekroond met een uiterst ijl, metalen filigraan. De diagonale richting van de stalen structuur neemt de spiraalvormige tornadodynamiek over.

Valencia Scan . Valencia/Alicante/Calpe, project, 2001

De territoriale driehoek Valencia, Alicante en Calpe zal in de nabije toekomst onder een sterke druk van de residentiële vastgoedsector gebukt gaan. ACTAR stelt een algemene strategie voor, gebaseerd op de tripolair-logica die eigen is aan de streek, en dit op meerdere complementaire schaalniveaus. Het laatste schaalniveau met woningen zou plaats bieden aan twee inplantinglogica's: ofwel een infiltratie, waar de grenzen van het landschap verschuiven om plaats te maken voor 'woningwanden', die zich verenigen in verschillende randgebieden, ofwel door directe substitutie van bepaalde topografische krommen door 'residentiële' krommen, die evenveel met de oorspronkelijke site verstrengelde, kunstmatige landschappen worden.

Paraloop . Rotterdam, prototype, 2001

ACTAR onderzoekt met dit project de creatie van een verblijf 'à la carte'. Door zich uit te spreken tegen de typologische benadering van woningarchitectuur be vraagt ACTAR zich ook over de traditionele functies ervan, en maakt ze architectuur bewust van de uitdrukkingsmiddelen van dit moment die meer te maken hebben met vrije tijd en met welzijn met een individuele toets. Alle units - 'activiteits-' of 'relax-landschap', 'intieme' of 'sociale ruimte', 'waterruimte', 'lichaamsverzorgingsruimte' en 'parkeer-ruimte' - verschillen van materiaal: kunstgras en zand, rubber en plastic, hout en asfalt. Tegen elkaar geplaatst drukt de zo gevormde strook zijn persoonlijkheid uit - 'nomad strip' of 'ecologische strip'. De architect kan hierin vrij de plooien concipiëren die de diversiteit van het programma construeren. Door te spelen met de twee zijden en met semi-transparante delen, met bochten, hellingbanen en omkeringen, kronkelt de strook in een metalen structuur die omgevormd kan worden voor verschillend gebruik - lift, traphal, balustrade voor het dakterras. Architectuur wordt een artificiële geografie, tussen natuur en stad.

Arno Hans Brandlhuber (1964), Bernd Georg Kniess (1961)

Arno Hans Brandlhuber en Bernd Georg Kniess, beiden ingenieur-architect en urbanist afgestudeerd aan de TH Darmstadt, doceren vandaag aan de universiteit van Wuppertal. In 1996 richtten zij b&k+ op als een open structuur met een lange lijst partners (musici, choreografen, filosofen, fysici, enzovoort) en oriënteren zo hun gedachtegoed op de uitwisseling met andere creatiedomeinen. Hun projecten ontwikkelen zich in verschillende richtingen - inventief, conceptueel of commercieel - en proberen op die manier de architectuur te leiden naar de verschillende territoria die onze hedendaagse natuur definiëren.

Economy of availability: telematic landscape . Expo Hannover, Duitsland, project, 1999

Dit niet-uitgevoerde project, besteld door de firma Bosch, werd ontwikkeld als interdisciplinair - zowel theoretisch als architecturaal - onderzoek. b&k+ maakt een direct gebruik van de technologieën van het bedrijf als 'constructiemateriaal', door informatie, publiciteit en het creëren van ruimte aan elkaar te koppelen. De overbrengingsverhouding van de contactoppervlakken en hun dematerialisatie - door reflectie en projectie - dompelen de reële ruimte en de observator onder in een multidimensionale caleidoscoop. Het 'telematische landschap' dat alle plaatsen verbindt, maakt van deze verstrengeling van technoculturele middelen een synchrone ruimte.

Projectmedewerkers: Arno Brandlhuber, Bernd Kniess (b&k+) / Team: Sebastian Hauser, Jörg Leeser, Bernd Lampe, Sven Bäuke, Jörg Lammers, Ulli Wallner, Björn Martenson, Markus Emde, Jost Ewert, Christiane Schmidt

Economy of green volume: Floraⁿ . Keulen, Duitsland, project, 1999

Het project Floraⁿ stelt voor om bureau ruimte in te planten volgens een 'synergistische superpositie' van een publiek en een lokaal park, vanuit het idee dat zij onderling verrijkend werken. Het project inspireert zich op een traditionele Keulense wintertuin: meerdere verdiepingen publieke ruimte, rond een beplant atrium, onder een glazen dak. b&k+ legt hier een 'groene factor' op, een gelijke verhouding tussen het gebouwde volume en het plantaardige volume in een driedimensionale betekenis. Deze regel laat toe om de gebouwprofielen af te wisselen en de regeneratie van het microklimaat van deze omgeving te waarborgen.

Projectmedewerkers: Arno Brandlhuber, Bernd Kniess (b&k+, ifau, le) / Team: Arno Brandlhuber, Bernd Kniess, Björn Martenson, Anne-Julchen Bernhardt, Bernd Lampe, Christiane Schmidt, Jürgen Clarenz, Markus Emde / ifau: Christoph Heinemann, Susanne Heiß, Christoph Schmidt / le: Jörg Leeser

Economy of 'claiming land' Sonic Polder . Keulen, Duitsland, project, 2001

Dit braakliggend terrein, omgeven door een spoorweg en een autosnelweg, kampt met aanzienlijke problemen van geluidsoverlast. Door de nabijheid van het stadscentrum is het echter waardevol. Het terrein bewoonbaar maken, is dan ook een stedenbouwkundige inzet geworden. Met een eenvoudige operatie van uitgraven en ophogen creëert b&k+ een beschermende topografie. Ze stellen in dit golvende reliëf nieuwe typologieën van woningen, perceelstructuren en plaatselijke toegangen voor. Meer soepele sociale structuren zouden er een plaats kunnen vinden, terwijl elk perceel zich verdicht naar eigen goedgevallen.

Projectmedewerkers: Bernd Kniess (b&k+ kniess gmbh&co.kg) / Team: ADU Cologne Institut für Immissionsschutz, Anne Julchen Bernhardt, Leonhard Lagos, Claudia Strahl, Ulli Wallner, Barbara Wolff, Sebastian Hauser

Economy of simultaneousness: vulkan (1900-1960-2000), Keulen, Duitsland, in uitvoering, 2001

Op de site van een oud industrieel complex stelt dit project een programma met winkels en kantoren voor. De inzet bestaat erin om de oude loodsen te hergebruiken en een complementair gebouw te concipiëren dat de verschillende tijdperken die de site markeerden, toont. Dit nieuwe gebouw plooit en vervormt zich en verbindt zo mimetisch twee nog bestaande puntgevels: van een rijwoning uit de negentiende eeuw en van een fabriekshal uit de twintigste eeuw.

Projectmedewerkers: b&k+ brandlhuber gmbh&co.kg / Team: Arno Brandlhuber, Martin Kraushaar, Björn Martenson, Markus emde, Asterios Agkathidis, Piotr Brzoza, Anette Höller / Model: Daniel Reinhardt, Christian Dorsch

Denis Brillet (1971), Benoît Fillon (1971), Pascal Riffaud (1969)

Block is een collectief dat bestaat uit drie jonge architecten uit de architectuurschool van Nantes en werd in 2000 opgericht. Voor de oprichting van hun bureau werkten ze reeds een aantal malen samen sinds hun illegale bezetting in 1996 van een bunker uit WO II, Blockhaus DY.10. Deze plek werd het laboratorium van de groep, die zich resoluut bezighoudt met experiment en onderzoek. Hun praktijk overschrijdt bewust de grenzen tussen verschillende disciplines: geluidsrecyclage, installaties, performances, multimedia, enzovoort. Block was laureaat van de Nouveaux Albums van de prijs Jeune Architecture 2002.

'Urban Shifting / Camouflage urbain et produits dérivés' . Nantes, Frankrijk, 2001

Urban Shifting bestaat uit een serie van drie microprojecten in situ die gebaseerd zijn op drie karakteristieke gebouwen in Nantes: een kantoor-toren, een ziekenhuisgebouw en een bunker. De drie acties gaan uit van het idee van verplaatsing, van decontextualisatie van een of meerdere elementen van die gebouwen (vorm, kleur, motief, enzovoort) om op die manier in communicatie te treden met de stad.

Het project 'Nord(th)' bestond erin om op de noordzijde van de stedelijke lantaarnpalen de kleur van de Noordtoren te schilderen. Het project 'Pattern' betrof het kleven van het motief van de hospitaalgevel als een publicitaire aanplakking op de trams. Het project 'P.A.P. (prêt à peindre)' liet een bunker uit WO II verdwijnen onder een dikke laag publicitaire affiches.

Urban resonance . Catania, Sicilië, 2001

'Urban resonance' is een interventieproject op een braakliggend terrein in de Siciliaanse voorstad Catania, bij een kruispunt van belangrijke wegen. Block bevraagt zich over het suburbane, chaotische karakter van deze plek en stelt voor het terrein te intensifiëren. Het idee bestaat erin om de verschillende objecten en functies die er zich reeds bevinden op te sporen, te versterken en te vermenigvuldigen: lantaarnpalen, publiciteitspanelen, enzovoort. Block voegt tevens industriële bevoeiingsmechanismen toe die toelaten om het braakliggende terrein om te vormen tot een potentiële tuin, in de schaduw van de afficheringpanelen.

Trafic: het project als poging tot omgevingsproductie . Nantes, Frankrijk, 2000

Dit project is een reflectie over stadsgeluiden. Het begint met de opname van steekproeven van geluidssferen die Blockhaus DY.10 omgeven, gedomineerd door het autoverkeer. De tweede fase van het project bewerkt dit geluidsmateriaal: de geluiden worden gedigitaliseerd, in sequens gezet, en nadien versterkt in het interieur van de bunker, alsof ze door de dikke betonmuren zijn gedrongen. De derde fase bestaat uit de vervorming van het lawaai tot elektronische muziek, van de bunker tot 'dansvloer', en uit de organisatie van een soiree/performance die het artificiële universum van de 'night-clubbers' in relatie brengt met de geluiden van het reële.

4

Bow-Wow (Tokio)

Momoyo Kajima (1969), Yoshiharu Tsukamoto (1965), Mikiko Terauchi (1967)

Het bureau Bow-Wow werd opgericht in Tokio in 1992 door Yoshiharu Tsukamoto en Momoyo Kaijima, twee jonge architecten met een Master in Architecture van het Tokio Institute of Technology, en deels opgeleid in Europa (de eerste in de architectuurschool van Paris-Belleville (1987-1988), de tweede in de ETH in Zurich (1996-1997)). Recent studeerde Junzo Kuroda af als architect aan de Musashino Art University. Naast de architecturale praktijk ontwikkelt Bow-Wow in het Tokio Institute of Technology sinds enkele jaren een analytische studie van de metropool Tokio, met de klemtoon op zijn meest problematische aspecten (infrastructuur, hyperdensiteit, anonieme architectuur, enzovoort). Deze onderneming, in de vorm van tentoonstellingen en publicaties, vertaalt zich in het bijzonder in het systematisch in kaart brengen van de meest extreme stedelijke situaties.

'Les plus petites maisons', 1999-2002

De dertien gepresenteerde projecten halen hun voordeel uit maximale beperkingen. Voor Mini House (1999) bijvoorbeeld, op een uiterst klein terrein (76 m²) hebben de architecten met zorg de positie van de woning gedefinieerd ten opzichte van de perceelsgrenzen. Dankzij de 'secundaire functies' die op de vier zijden van de woning zijn gerangschikt, genereert Bow-Wow vier dikke gevels, en op plan het beeld van een windmolen. De kubusvormige compositie vormt dan driedimensionale, bruikbare, residuele ruimten. Elke gevel verrijkt zich via een bijzondere relatie met de omgeving: de beschermende oversteek voor het parkeren van de auto beneden, het balkon boven en het contact met de bomen aan de zijkanalen.

5

Cloud 9 (Barcelona)

Enric Ruiz-Geli (1968)

Eens gediplomeerd aan de ETSAB in Barcelona voltooide Enric Ruiz-Geli zijn opleiding in het buitenland (Mississippi State University, USA; Urbino, Italië; Tel Aviv, Israël). Hij specialiseerde zich in scenografie (Institute of Theatre, Barcelona; La Villette, Parijs) en was assistent voor de 'Master in efemere architectuur' (Escola Superior de Disseny Elisava en ETSAB, Barcelona). Hij was medewerker van scenograaf Bob Wilson en co-auteur van 'Spek', een 'macroplaystation'-spel dat nieuwe territoria creëert. In 1995 richt hij Cloud 9 op. In het kader van Metapolis beheert hij, samen met Vicente Gualart een prototype van het project 'Medi@House', in samenwerking met MIT (Massachusetts).

Volière - Zoo marin . Barcelona, Spanje, in uitvoering, 2001

De immense volière die Cloud 9 voor de nieuwe mariene zoo van Barcelona heeft geconcepieerd benadrukt essentiële vragen van de ecologische architectuur - imitatie of scenografie, onderdompeling of gericht parcours - en stelt een reflectie voor over de interactie tussen mens en omgeving, de observeerder en het geobserveerde, interieur en exterieur: tezelfdertijd een grote kunstmatige boom (inwendige structuur) en een nieuwe 'natuurlijke' topografie van duinen langs de zee (uitwendige vorm).

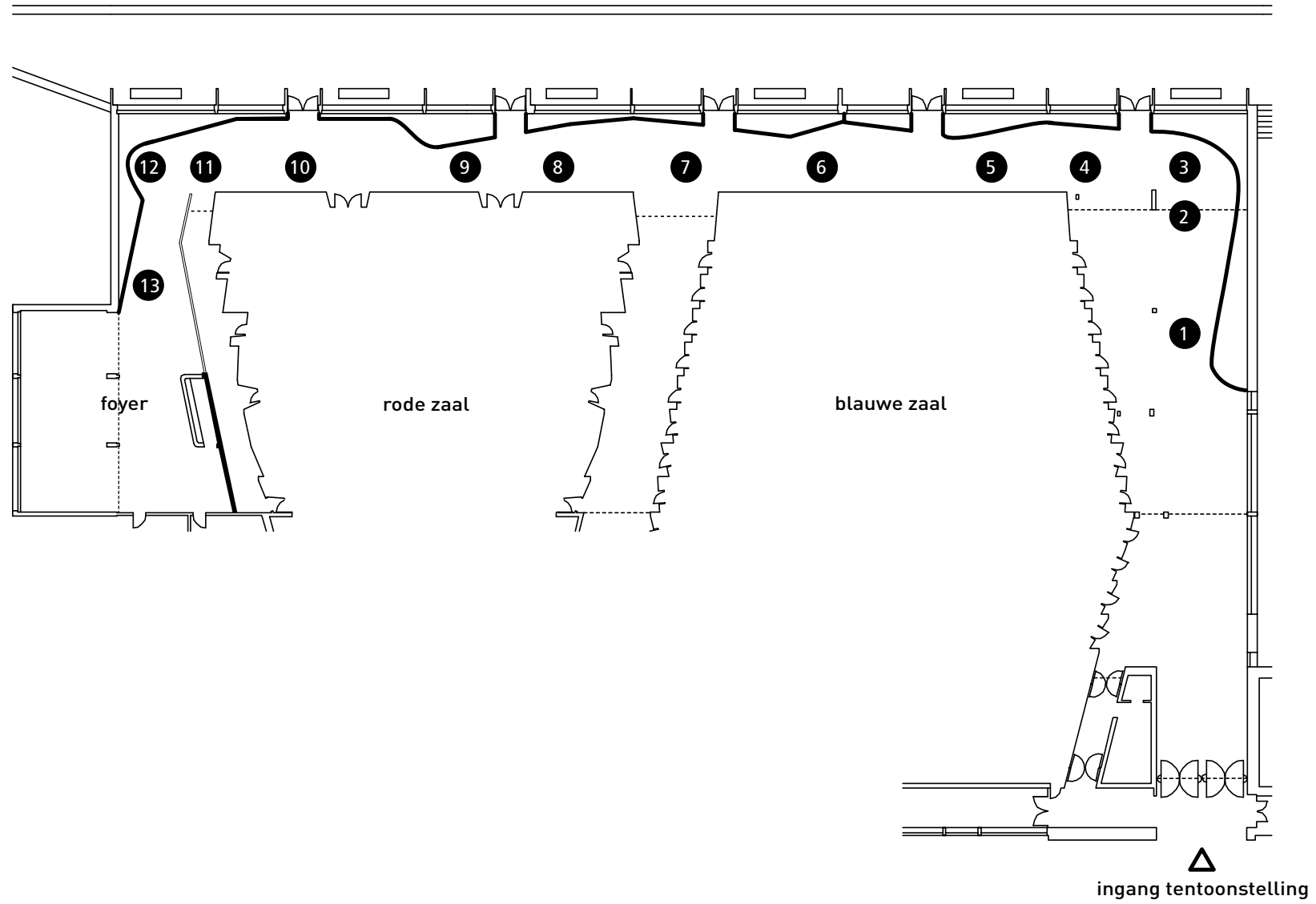
De spilvormige geometrie van de volière werd longitudinaal ontworpen om zo lang mogelijke vluchttrajecten te bevorderen. De transparante structuur van de enveloppe is samengesteld uit een dubbele bundel kabels die een continu net van roestvrij staal vormen.

De centrale structuur in de vorm van een boom, bedekt met waterplanten, verzekert de habitat van negen vogelsoorten - ooievaars, reigers, ibissen, aalscholvers, zilverreigers, enzovoort - en zal honderd tweeënder-tig nesten ondersteunen.

Een systeem van leidingen doorloopt de metalen boom, om water en meststoffen over de planten te verdelen en om drainage te waarborgen.

De boom is dus een hybride van natuurlijke planten en een metalen structuur.

Projectmedewerkers: Cloud 9 - Enric Ruiz-Geli, Gérard Veciana (vennoten)

6

Manuelle Gautrand Architectes (Parijs)

Manuelle Gautrand (1961)

Manuelle Gautrand richtte in 1991 haar bureau op in Lyon, en verhuisde in 1993 naar Parijs. Ze schrijft en exposeert regelmatig en won reeds verschillende prijzen (A.M.O. 2000, Jeune Architecture 1992). Ze voltooide reeds een groot aantal projecten, voornamelijk industriële en culturele gebouwen, en universiteiten. Terwijl andere architecten voor de ontwikkeling van de architectuur van de toekomst hun licht opsteken bij activiteitsdomeinen als biotechnologie, fractalgeometrie, chaostheorie, computertechnologie, enzovoort, richt Manuelle Gautrand zich naar de basis van architectuur. Met architecturale methoden pakt ze de meest complexe technologische, programmatische en ecologische problemen aan: door middel van een stoutmoedige materiaalkeuze, gedurfde toepassingen, intelligente vormen en door een tegelijk pragmatische en experimentele relatie met technologie.

Les Eclairouses: plate-forme culturelle . Parijs, Frankrijk, 2002

“Dit project is noch een theater, noch een plaats van actuele muziek, noch een dansplatform of een plek voor experimenten, maar zou dit alles tegelijk willen zijn.” Op de oevers van de Seine staat een prachtig maar verouderd gebouw, bewoond maar triest, groot maar een beetje leeg. Een nieuw niveau met een geraffineerde functie is op het dak aangebracht: handhaven van de activiteiten in het gebouw eronder en respecteren van de gebruikers ervan, maar hun ook iets anders bieden. Deze plek ontwikkelt zich over verschillende soepele en continue plateaus die toelaten om lange scenografische parcours te doen ontstaan. Het niveau neemt de helft van het dak in, en laat de andere helft leeg. Op die manier ontstaat een langgerekt terras met zicht op de Seine, als een groot balkon.

7

Jones, Partners: Architecture (Los Angeles)

Wesley Jones (1958)

Sinds midden jaren 1980 verkende Wesley Jones de wegen van de ‘machinearchitectuur’, op zoek naar een articulatie tussen het lichaam en zijn technologisch universum en naar een populaire expressie van mechanische en industriële vormen. Na een lange samenwerking met Holt, Hinshaw & Pfau richtte hij in 1993 Jones, Partners: Architecture op, eerst gevestigd in San Francisco, nadien in Los Angeles. Jones’ projecten zijn verkenningen van de ‘woonmachines’ (les ‘machines à habiter’) van Le Corbusier, vaak suburbane woningen in Californië. Ze bevestigden de noodzaak om architectuur te situeren in het hart van de relatie tussen mensen en hun omgeving.

Sub-‘burb . Los Angeles, USA, project, 2002

Het project Sub-‘burb probeert een paradox op te lossen: een suburbane dichte woonwijk ontwikkelen. Elke woning van de wijk Sub-‘burb ontwikkelt zich rond zijn eigen patio, de noodzakelijke buitenruimte met gepriyatiseerd en huiselijk karakter. Het interieur is gerationaliseerd door een systeem van mechanische verplaatsing van technische uitrustingen. De woningen worden per groep van veertig aan elkaar verbonden. De collectieve ruimte bevindt zich op het dak van de woninggroep. De wegen, de parkeerplaatsen, de toegang tot de woningen, de verschillende infrastructuurnetwerken (water, elektriciteit, telefoon, enzovoort) bevinden zich tevens op dit bovengelegen niveau. Deze hoge vloer zorgt tegelijk voor een natuurlijke klimaatregeling door thermische inertie.

MomoRedondo . Redondo (Californië), USA, project, 1999

Dit project wil teruggrijpen naar de idee van een woning als ‘woonmachine’, die Le Corbusier poneerde, maar wil die idee bovendien overstijgen. De verschillende huiselijke programma’s worden hier onderverdeeld in ‘MODulaires MOBiles’-eenheden. Dankzij een pedaalsysteem dat aangedreven wordt door de bewoner kunnen de eenheden langs rails verplaatst worden over de hele oppervlakte van het terrein. De ‘MOMO’-eenheden kunnen zich op die manier aan elkaar koppelen om de binnenruimte te vergroten, of gescheiden blijven om de privacy te behouden.

Françoise-Hélène Jourda (1955)

Françoise-Hélène Jourda richtte in 1998 haar bureau op en verdeelt sindsdien haar carrière als architect en docent tussen Frankrijk, Duitsland (waar ze vele projecten uitvoerde) en Oostenrijk (waar ze het instituut 'Space Design' leidt aan de T.U. van Wenen). Als een belangrijk vertegenwoordiger van de high-tech beweging in Frankrijk, stelt ze haar bezorgdheid voor technologische innovatie en precisie momenteel ten dienste van een architectuur die op intelligente wijze omgaat met haar omgeving. "De tentoongestelde panelen brengen alle beelden die gemaakt zijn bij elkaar op een nonchalante en overvloedige wijze, van het leven van een project en van een werf. Boven alles willen ze getuigen van de aanwezigheid van Anderen."

Botanische tuin in Bordeaux . Bordeaux, Frankrijk, gerealiseerd, 2001

Dit project bestaat uit serres, 'dozen' en 'keien'. De serrestructuur herbergt drie verschillende klimaattypes en is gemaakt van boomstammen van verschillende soorten. De 'dozen' in natuurlijk hout, en de 'keien' bekleed met een hars met gladde granietgranulaten, komen op een organische wijze samen rond patio's. De onafhankelijke vorm van de 'keien' huisvest een programma dat bewust wordt voorbehouden aan de natuur.

Académie de Formation - Ministère de l'Intérieur, Herne-Sodingen, Duitsland, uitgevoerd, 1999

Dit project is een pilootproject wat betreft de bescherming van het milieu en economisch energieverbruik: een serre van 13 000 m² creëert een beschermd microklimaat, waarin verschillende gebouwen zijn geconstrueerd die gebruik maken van ecologische voorzieningen: regenwatercollector, passieve en actieve zonne-energie, recycleerbare materialen, gebruik van 'grijs water', enzovoort.

Kengo Kuma (1954)

Na zijn architectuurdiploma aan de universiteit van Tokio perfectioneerde Kengo Kuma zich aan de Columbia University en aan de Asian Council. Nadien werkte hij enkele jaren samen met Arato Isozaki, voordat hij in 1990 zijn eigen bureau oprichtte. Zijn vaak bekroonde architectuur zet een intermediaire weg uit tussen Oost en West, tussen vernieuwing en traditie, tussen aanwezigheid en verdwijning. Hij verkent tevens de digitale technieken als een combinatieproces van 'gegevens' dat toelaat architectuur in het landschap op te lossen. Hij onderwijst, sinds 2001, aan de faculteit van wetenschap en technologie van de Keio-universiteit.

The Wood-Burning Kiln Workshop . Utsunomiya, Japan, uitgevoerd, 2001

'Het atelier met de houtoven' is het hoofdkwartier van een beweging die het gebruik van hout bij het bakken van aardewerk promoot, veeleer dan gas of elektriciteit. Massaal toegepast in de twintigste eeuw, zelfs door de meest erkende meester-ambachtslui, laten deze moderne middelen echter niet toe om de kleine oneffenheden of natuurlijke golvingen van op hout gebakken faïence te bekomen. Als je bovendien weet dat het hout voor de vuren werd verzameld op de open plekken van het bos, dan is deze methode een milieuvriendelijke techniek voor het bos: het is een cultureel en bovendien ecologisch gebruik. Het atelier zelf is gebouwd met rondhout waar de schors nog aanhangt om een aspect dat het meest aanleunt bij de originele situatie te bewaren. Geen enkel modern materiaal, zoals ijzer, staal of beton, was nodig voor deze structuur in boomstammen. Enkel een acrylfolie bedekt dit sobere en uiterst goedkope gebouw.

Great Bamboo Wall . Peking, China, in uitvoering, 2002

De Great (Bamboe) Wall, een woningproject in een kleine vallei, is een poëtische constructie op basis van bamboestengels. In dit project inspireert Kengo Kuma zich op de monumentaliteit van de Grote Muur. Door de formele kwaliteit van het bijna oneindige verloop langs de golvende heuvelflanken is deze intrinsiek verbonden met zijn omgeving. De karakteristieken van de Grote Muur probeert hij hier uit te breiden tot het wonen. Materiaaltechnisch gebruikt hij in dit project zo veel mogelijk bamboe,

---

omwille van de diepe betekenis in de Chinese en Japanse cultuur. Door in te spelen op de densiteit en de diameter van de twijgen gebruikt hij het bamboe om de scheidingswanden tussen de ruimten te variëren.

Waar de Grote Chinese Muur in het verleden twee culturen scheidde, scheidt deze bamboewand niet enkel de ruimte maar probeert zij ook leefwijzen en een cultuur te verenigen.

Daibutsu – Anyo-ji Temple Amida Tathagata . Toyour-gun, Japan, in uitvoering, 2001

Dit project is bestemd voor het gesculpteerde, houten beeld van de grote Boeddha uit de Heianperiode, een belangrijk element van het Japanse culturele patrimonium. Omdat de muren die de site omgeven, zijn opgetrokken in de oude Hanchikutechniek - een mengsel van aarde en stro, gevormd in een houten bekisting - neemt Kengo Kuma deze constructiemethode in een vereenvoudigde vorm over: stapelbare aarden bouwblokken. Deze worden opgetrokken met spleten ertussen, zodat licht en wind toegang hebben tot het gebouw. Ze laten ook toe om de vochtigheid binnenin te regelen, zonder beroep te moeten doen op mechanische voorzieningen. Door middelen te gebruiken die direct aan de omgeving worden onttrokken, contextualiseert Kengo Kuma de materie en creëert hij een dialoog tussen de gebouwde en de natuurlijke vormen.

10 NOX (Rotterdam)

Lars Spuybroek (1959)

Lars Spuybroek, gediplomeerd aan de architectuurschool in Delft maar tevens stedenbouwkundige, producent, uitgever en videast, richtte in 1991 NOX op (samen met Maurice Nio). Door gebruik te maken van de rekenkracht van computers verweeft hij continue en interactieve verbanden tussen de beperkingen, functies en vloeiende vormen van zijn projecten. Op die manier wil hij een op continuïteit gebaseerd ideaal bereiken: continuïteit tussen architectonische elementen (vloer, wanden, plafonds), tussen ruimtelijke schaalniveaus (design, architectuur, stad, territorium), maar in het bijzonder tussen artefact en natuur.

ParisBRAIN . La Défense, Parijs, 2001

ParisBRAIN is een stedenbouwkundige studie op de site die zich ten westen van La Défense uitstrekt. Om dit deel van de stad te bevatten heeft Lars Spuybroek een complex, morfologisch proces op punt gesteld: het territorium wordt vooreerst in kaart gebracht om er de referentiepunten van op te sporen. Deze punten worden op een maquette verbonden met stukjes draad. Onder water gedompeld vervormen deze draden zich en genereren ze een stedelijk netwerk, dat zowel de kwaliteiten van het raster combineert (verbinding tussen punten) als deze van het labirynth (veelheid aan oriëntaties). De maquette wordt nadien gedigitaliseerd om een stedelijk project met vloeiende en organische vormen te ontwikkelen.

La Tana di Alice . Italië, 2001-2003

Door middel van dit project stelt NOX een architecturale interpretatie voor van de mythe van Alice in Wonderland. Dit 'Hol van Alice' functioneert als een virtuele spiegel die een vervormd en wisselend spiegelbeeld terugkaatst naar zijn bezoekers. De ruimte is uitgerust met digitale camera's die hun gezicht opnemen. Deze gezichten worden nadien behandeld door een programma dat er de karakteristieken van vervormt (uitdrukking, leeftijd, geslacht) of die ze vermengt. De verkregen beelden worden in reële tijd geprojecteerd op de heen en weer golvende plooien van de binnenruimte om de bezoeker te omgeven met het vreemde van zijn eigen identiteit.

Projectmedewerkers: Lars Spuybroek en Ludovica Tramontin voor Roberto Masiero (Fondazione Nazionale Carlo Collodi)

La Maison Folie . Lille, Frankrijk, wedstrijd, 2001

Dit project ontstond als wedstrijdontwerp voor de inplanting van een complex geheel van publieke en culturele programma's in de leegstaande gebouwen van de oude fabriek Leclercq in Wazemmes (kunstschool, tentoonstellingsruimte, theaterzaal en multimedia-studio's. NOX grijpt minimaal in in het bestaande en richt zich meer op het vloeroppervlak van het binnenplein dat getransformeerd wordt in een topografie van tegels die alle programma's verbindt. De enige nieuwe constructie die wordt voorgesteld is de 'black box' van de theaterzaal met een gekromde gevel in geperforeerde staalplaat, die eventueel dienst kan doen als drager van licht- en kleurprojecties.

Projectmedewerkers: Lars Spuybroek met Floerence Rougemont, Chris Seung-Woo Yoo en Kris Mun

Peter Trummer (1964), Hannes Pfau (1969), Astrid Piber (1972), Penelope Dean (1969)

Peter Trummer is oud-student van Günther Domenig aan de T.U. in Graz en van Bart Lootsma aan het Berlage Institute. Momenteel doceert hij in Graz en aan de Academie voor Bouwkunst en het Berlage Instituut in Rotterdam. Hij was medewerker van UN Studio van 1996 tot 2000. Als mede-oprichter van Offshore Architects in 2001, samen met Hannes Pfau en Astrid Piber, vindt hij bovendien tijd om zijn eigen theoretische onderzoeksprojecten te voeren. Samen met de Australische Penelope Dean werkt hij sinds 1998 aan Time Sharing Urbanism, een sociaal-ecologisch onderzoeksprogramma dat zich toespit op de stedelijke en territoriale consequenties van telecommunicatiesystemen en -infrastructuren.

Time-sharing Urbanism . Australië, onderzoeksproject, 1997-1999

Dit onderzoek vond zijn oorsprong in de fascinatie voor een fenomeen: terwijl 70 % van de Australische bevolking in kuststeden woont, kent het hinterland, een woestijn van 7,15 miljoen km², een dichtheid van 0,02 inwoners/km². Nochtans speelt zich hier een vorm van collectief leven af dankzij de Royal Flying Doctors Service. Oorspronkelijk ging het hierbij enkel om medische noodhulp via de lucht - het equivalent van ziekenwagens in de stad - die nadien een onverwachte ontwikkeling kende. Op dit ogenblik biedt het op die manier ontstane netwerk 'veldhospitalen' waar meerdere malen per week dokters en verplegers per vliegtuig worden gedropt: een radiokliniek, een medische consultatiedienst, een luchtapotheek, een school op afstand via radiogolven, en de 'Galah Session' (een moment waarop het radionetwerk open is voor het publiek, voor een collectieve babbel tussen bureaus op 100 km van elkaar).

Het is een soort 'metropool' die zich vormt via de lucht, dankzij een bijzonder infrastructuurgeheel: een veld radiogolven, een netwerk van kleine vliegtuigen en landingsbanen. Met behulp van een honderdtal grafieken hebben Peter Trummer en Penelope Dean een model opgesteld van de acties van de Royal Flying Doctors Service, en dit op basis van fysieke karakteristieken, in een geheel van cirkels van gemiddeld 500 km diameter: het is de zone die gedekt wordt door het transmissiebereik van een radiozender en de autonomie van een toeristisch vliegtuig, namelijk een vluchttijd van 90 minuten. Ze tonen op die manier aan hoe het Australische hinterland in zijn functioneren vergeleken kan worden met een grote stad, en de inwoners ervan met een netwerksamenleving.

12 Agence Francis Soler (Parijs)

Francis Soler (1949)

Francis Soler won zijn eerste wedstrijd toen hij nog student was. Hij richtte zijn eerste bureau op in 1976, samen met Jean Bernard. Francis Soler is een productief architect die overloopt van ideeën, en die deel uitmaakt van de generatie die opstond in de euforie van de grote wedstrijden in de jaren 1980, in navolging van Nouvel, Potzamparc of Perrault. Als winnaar van de wedstrijd voor het internationaal conferentiecentrum Quai Branly in 1990 vatte hij een iets complexere en rijpere fase in zijn werk aan, gebaseerd op dat emblematische maar niet-uitgevoerde project.

Les Iles au Vent de Keroman . Lorient, Frankrijk, wedstrijd, 1999

Dit project ontstond als antwoord op de ideeënwedstrijd voor de reconversie van drie immense bunkers van de onderzeese basis van Keroman in Lorient, die gebouwd werd door de Duitsers om hun geduchte U-Boote (onderzeeërs) te herbergen. Met respect voor de pijnlijke herinneringen die zij oproepen, koos Francis Soler ervoor om de bunkers zo min mogelijk aan te raken, en om hun fascinatiekraft intact te laten: de nieuwe programma's met hun eigen constructies in glas en metaal worden vrij in de ruimte geplaatst. De landschappelijke ingreep die hij voorstelt bestaat enerzijds in het uitgraven van de aarde die de bunkers omringt en het omvormen van de bunkers zelf tot eilanden, en anderzijds in het inplanten van een woud van gigantische windmolens op de hele site.

13 Tezuka Architects (Tokio)

Takahuru Tezuka (1964), Yui Tezuka (1969)

Beide gediplomeerd aan het Musashi Institute of Technology perfectioneerde Takahuru zich aan de universiteit van Pennsylvania, en Yui aan de Bartlett School of London. Takahuru werkte vier jaar als medewerker van Richard Rogers. Het koppel keerde terug naar Tokio en richtte in 1994 Tezuka Architects op. Nadat ze het contract voor de constructie van het hospitaal van Soejima (4 000 m²) in de wacht hadden gesleept, wonnen ze de 'Good Design Gol Prize 1997'. Hoewel hun productie zich sindsdien vooral toespitste op eengezinswoningen (zeven realisaties in 2001), werden ze in 2001 laureaat van het concours voor het museum voor natuurwetenschappen in Nigata.

Roof House . Kanagawa, Japan, uitvoering, 2001

Deze woning vond zijn inspiratiebron in een droom van zijn bewoners: op het dak van hun woning kunnen klauteren en daar dagelijks kunnen ontbijten. Daarom werd het dak geconcipieerd met een keuken, een tafel en banken, maar ook met een buitendouche voor 's zomers, en een kachel voor de winterdagen. Een zelfdragende muur in beton biedt beschutting tegen de wind uit de vallei en tegen blikken van buitenaf. De lichte dakhelling in functie van de waterafvoer laat toe zich op het dak uit te strekken: de buurtbewoners komen er graag relaxen. De grote oversteek laat zich gemakkelijk doorboren. Bepaalde openingen zijn voorzien ten behoeve van het licht - boven de hal, in de badkamer -, andere laten toe om onafhankelijk naar buiten te gaan: elk familielid beschikt namelijk over een dakvenster vanuit een specifieke ruimte, over een ladder om eraan vast te maken en over een buitenlicht.

ArchiLab 2002 werd samengesteld door Marie-Ange Brayer & Béatrice Simonot, Orléans.
Archilab 2002 is een organisatie van de stad Orléans en de Conseil Régional du Centre.
Met de steun van het Franse Ministerie van Cultuur en Communicatie.
In samenwerking met het FRAC-Centre, Fonds Régional d'Art Contemporain.

De selectie voor deSingel werd gemaakt door Moritz Küng en Katrien Vandermarliere.

Deze publicatie verschijnt naar aanleiding van de tentoonstelling:
'ArchiLab . eco-aspecten in hedendaagse architectuur'
20.09.2002 - 03.11.2002
De hierin opgenomen teksten zijn samenvattende vertalingen uit de catalogus
'ArchiLab / Orléans 2002', uitgegeven door Editions HYX en Ville d'Orléans, 2002.

Vertaling Frans-Nederlands: Edith Wouters
Eindredactie: Moritz Küng, Edith Wouters
Vormgeving: deSingel, Laurent Pinon (logo)
Druk: Tegendruk
Oplage: 750

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel
van druk, fotokopie, of welke andere wijze ook zonder toestemming van de uitgever.

Algemeen directeur en artistiek beleid: Jerry Aerts
Programma architectuur: Moritz Küng
Assistent: Edith Wouters

Het architectuurprogramma wordt projectmatig ondersteund door Bouwonderneming
Vooruitzicht en geniet de bijzondere aandacht van de Provincie Antwerpen.

© 2002

